

УДК 336.226.331

Задніпровська Д. Ю.

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

Досліджено системи оподаткування виробів тютюнової сфери виробництва та реалізації в Україні та світі. Проаналізовано статті сучасних авторів з даної проблематики. Запропоновано вдосконалення існуючої системи оподаткування.

Ключові слова: тютюнова сфера, нормативно-правовий акт, тютюнові вироби, правове регулювання, акциз, система оподаткування.

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми полягає в недостатності вивчення податкових систем України та порівняння підходів до правового регулювання та податкового тиску в Україні та світі. Податкова система України знаходиться на шляху до встановлення та зазнає регулярних змін зі сторони держави та законодавчих органів. Детальне та всебічне вивчення дозволить поглибити знання про податкову систему України та порівняти її зі світовими прикладами роботи в тютюновій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану тему вивчали наступні науковці: Гана Зарубова Росс, Саміна Шариф, Анна Гілмор, М. Машляківський, Л.П. Брич, В.О. Навроцький, В.В. Копейчиков, М.О. Пухтинський, Д.М. Стеченко, В.П. Синчак, В.Ф. Москаленко, К. Андреева, А. Красовський та багато інших вітчизняних та зарубіжних вчених.

Мета статті – зібрати і надати інформацію про особливості податкового тиску на тютюнову сферу виробництва та реалізації з урахуванням останніх змін до законодавчих актів, зібрати та надати інформацію про світові підходи до оподаткування тютюнової сфери, запропонувати вдосконалення існуючої сфери оподаткування.

Виклад основного матеріалу. Україна є однією з країн, де значно поширено споживання тютюнових виробів, особливо серед молоді, тому дуже важливо сформувані і забезпечити реалізацію державної політики, спрямованої на обмеження споживання тютюнових виробів.

Наукові дослідження свідчать, що споживання тютюнових виробів призводить до розвитку у курців раку легенів, серцево-судинних захворювань, захворювань органів дихання та інших. В Україні реально існують медичні та економічні проблеми споживання тютюнових виробів, оскільки третина населення нашої країни курить [1, с. 134].

Україна має розвинену тютюнову галузь. Загальна сума відрахувань підприємств тютюнової галузі до бюджету становила у 2012 році понад 5,8 млрд. гривень, або майже 9% від суми бюджетних доходів. Протягом 2000-2012 років надходження від оподаткування тютюнових виробів постійно зростали [2].

Водночас, згідно з орієнтовними економічними розрахунками, тільки для лікування хворих на рак легенів та ішемічну хворобу серця витрачається близько 810 млн. гривень щороку [3].

Досвід багатьох країн світу свідчить, що послідовна комплексна державна політика у сфері здійснення контролю над тютюном, спрямована на обмеження споживання тютюнових виробів, дає позитивні результати в охороні здоров'я.

Тютюнова сфера – одна з найбільш регульованих в світі: більше 100 нормативно-правових актів майже в кожній країні регулюють усі пи-

тання, пов'язані з виробництвом, просуванням, продажем і споживанням тютюнової продукції. Законодавство в різних країнах, не дивлячись на велику кількість подібних рис, має суттєві відмінності. Серед яких і рівень податкового тиску, в тому числі акцизного податку тощо.

У всьому світі торгівля тютюновими виробами обкладається найвищими на ринку споживчих товарів податками. Податки часто складають більше половини вартості продукції і приносять у казну різних країн понад 200 мільярдів доларів США в рік.

Структура акцизу на сигарети може бути різною. У деяких країнах, включаючи Австралію, Норвегію і ПАР, встановлена специфічна ставка податку в розмірі певної суми з кожної сигарети. В інших країнах, включаючи Таїланд, Парагвай, Венесуелу та Боснію, стягується адвалорний податок, який обчислюється у відсотках від ціни. Такі системи оподаткування називаються однорівневими, тому що всі сигарети оподатковуються за однією ставкою (специфічною або адвалорною).

У інших країнах використовуються більш складні системи. Досить поширені так звані «багаторівневі» системи, в яких сигарети поділяються на кілька категорій (наприклад, за роздрібною ціною, довжині або типу упаковки), і для кожної категорії встановлюється своя ставка податку [4].

Також часто застосовуються комбіновані системи. Вони складаються зі специфічного (фіксованого) і адвалорного компонентів. Всі країни Європейського союзу застосовують комбіновані системи оподаткування. За межами ЄС такі системи прийняті в Швейцарії, Росії, Україні і Мексиці. У багатьох країнах з адвалорною та комбінованою системами податків також встановлено поняття «мінімальної акцизної ставки», яка гарантує збір в розмірі не менше встановленої суми з кожної сигарети – незалежно від структури податку.

У багатьох країнах з адвалорним акцизним податком встановлено розмір мінімальної ставки акцизу для захисту доходів бюджету і вирішення завдань у сфері охорони здоров'я. У січні 2012 року в 24 з 27 країн Європейського союзу, включаючи Німеччину, Грецію, Італію, Нідерланди, Польщу, Іспанію та Францію, встановлено мінімальний розмір акцизу. За межами ЄС мінімальний акциз встановлений в таких країнах як Аргентина, Ізраїль, Росія, Швейцарія, Туреччина і Україна.

Відмінності в структурах оподаткування можуть привести до істотної різниці в ціні сигарет в межах однієї країни і в різних країнах. Наприклад, якщо в країні використовується фіксована система оподаткування, з кожної сигарети в такій країні стягується одна і та ж сума податку. У той же час при адвалорній системі з дешевих сигарет стягується менше податків, ніж з сигарет класу преміум класу, що призводить до утворення більш значної різниці в ціні.

Таким чином можна відзначити, що у світі не існує єдиного підходу до оподаткування тютюнової сфери. В той же час неможливо не відзначити, що від 4 до 16% Державного бюджету різних країн наповнюється за рахунок коштів тютюнових підприємств [5, с. 185].

Саміна Шаріф, магістр охорони здоров'я, вважає, що «Якщо податок складатиме 70 відсотків від роздрібною ціни, то число курців знизиться майже на 2 мільйони і можна буде уникнути близько 1 мільйона смертей, пов'язаних з тютюнокурінням. У той же час уряд додатково зможе щороку отримати 5,8 млрд. грн. (або 1,2 млрд. дол. США) в результаті акцизного збору». Складно погодитися, адже відомий факт, що при підвищенні ціни на товари першої необхідності (якими є тютюнові вироби для повнолітніх курців), зростає частка незаконно ввезених та вироблених то-

варів, що продаються на ринку за нижчою ціною, або самостійно виготовлених одиниць тютюнових виробів, що може ще більш негативно позначитися на здоров'ї громадян України [6, с. 2].

Висновки і пропозиції. На думку автора, найраціональнішим кроком до оздоровлення нації та зменшення числа курців є збалансована державна податкова політика та поступове підвищення податкового тиску, а також посилення контролю за якістю тютюнових виробів, запобігання контрабанді та контрафакту, посилення контролю за рекламною та маркетинговою діяльністю компаній-виробників та дистриб'юторів тютюнових виробів та покращення обізнаності населення про шкоду паління. Дана тема є перспективною для подальшого опрацювання і потребує більш детального аналізу впливу податкової системи на рівень споживання тютюнових виробів громадянами України.

Список літератури:

1. Андреева, К. Красовський А. Зміни поширеності куріння в Україні в 2006-2011 рр. *Tob Control*, 2012.
2. Офіційний сайт Міністерству фінансів України /www.minfin.gov.ua/.
3. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України /www.moz.gov.ua/.
4. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України /zakon.rada.gov.ua/.
5. Москаленко В.Ф. Поширення тютюнопаління серед молоді: проблеми та шляхи вирішення. – Київ, 2012.
6. Ross HZ, Shariff S, Gilmore A. Economics of Tobacco Taxation in Ukraine. – Paris : International Union Against Tuberculosis and Lung Disease; 2008.

Заднепровская Д. Ю.

Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»

АСПЕКТЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВА И РЕАЛИЗАЦИИ ТАБАЧНЫХ ИЗДЕЛИЙ

Резюме

Исследованы системы налогообложения изделий табачной сферы производства и реализации в Украине и во всем мире. Проанализированы статьи современных авторов по данной проблематике. Предложено улучшение существующей системы налогообложения.

Ключевые слова: табачная сфера, нормативно-правовой акт, табачные изделия, правовое регулирование, акциз, система налогообложения.

Zadniprovska D. Y.

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

ASPECTS OF TAXATION AND MANUFACTURE OF TOBACCO PRODUCTS

Summary

The Ukrainian and world taxation systems in tobacco products manufacturing and realization have been investigated. The articles by modern scientists have been analyzed. The improvement of existent taxation system was developed.

Key words: tobacco sphere, legal act, tobacco products, legal regulation, excise, taxation system.